І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку: BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXVIII. Ч. 46. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 10-го БЕРЕЗНЯ (MARCH) 1962 ЦЕНТІВ 12 CENTS No. 46. VOL. LXVIII.

УНІВЕРСИТЕТ В ТОРОНТІ ПУБЛІКУЄ АНГЛОМОВНУ ЕНЦИКЛОПЕДІЮ УКРАЇНОЗНАВСТВА

КНИГА ПОЯВИТЬСЯ В ДВОХ ТОМАХ — ПЕРШИЙ ТОМ УЖЕ В ДРУКУ; ЕНЦИКЛОПЕДІЯ, ПРИГОТОВАНА НАУКОВИМ ТОВАРИСТВОМ ІМ. ШЕВЧЕНКА ПІД ГОЛОВНОЮ РЕДАКЦІЄЮ ПРОФ. Д-РА ВОЛОДИМИРА КУБІЙОВИЧА, ПУБЛІКУЄТЬСЯ СТАРАННЯМ І КОШТОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ. ВЖЕ ПРИЙМАЄТЬСЯ ЗАМОВЛЕННЯ НА КНИГУ.

Торонто, Канада. — Видавництво (Преса) Торонтонського Університету розіслано до газет перше офіційне повідомлення про публікацію в цьому В-ві англомовної Енциклопедії Українознавства, що матиме англійську назву: UKRAINE: A CONCISE ENCYCLOPAEDIA. В повідомленні, оригінальний англійський текст, якого надрукований на іншому місці, дослівно сказано:

Преса Університету Торонта, Торонто, Канада, з гордістю заповідає публікацію восени 1962-го року першого тому: УКРАЇНА, Стисла Енциклопедія.

,Це є унікальна і велика праця, перевірене і доповнене видання тритомового комплекту, опублікованого українською мовою в 1949-му році Науковим Товариством ім. Шевченка, під редакцією професора Володимира Кубійовича, науковця - дослідника й генерального секретаря (НТШ) в Парижі, і професора Юрія Шевельова та професора Кларенса Меннінґа з Колумбійського Університету. Покійний д-р Лука Мишуга, колишній головний редактор українського щоденника „Свобода", також належав до головних редакторів цієї Енциклопедії.

Ця масивна й авторитетна праця була тепер перевірена та перекладена цілим рядом видатних науковців-дослідників із ЗДА і Канади. Вона охоплює джерельний матеріял і бібліографію про Україну та її нарід в різних аспектах. Широка тематика змісту включає історію, географію, людність, етнографію, мову, релігію, культуру, мистецтво, право, театр, видання і пресу, бібліотеки, архіви і музеї, господарство, соціологію, публічне здоров'я, збройні сили. В книзі також багато мап та ілюстрацій.

Ця Енциклопедія матиме величезну вартість для бібліотекарів, урядових установ та всіх, що цікавляться Східньою Европою. Вона займе своє місце між важливішими джерельними працями Двадцятого Сторіччя.

Стільки подано в першому офіційному пресовому комунікаті Університету Торонта про публікацію англомовної Енциклопедії Українознавства в його видавництві. За цим коротким повідомленням криється довга, трудна і коштовна історія цієї преважливої публікації, яка має всі вигляди на те, щоб стати одним із найбільщих вкладів української еміграції в світову культуру, одним з наймогутніщих і найбільш переконливих аргументів у змаганнях за українську Правду.

ПОВІДОМЛЕННЯ І ЗАКЛИК ЕКЗЕКУТИВНОГО КОМІТЕТУ І КУЛЬТУРНОЇ КОМІСІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ В СПРАВІ АНГЛОМОВНОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Сталося, що саме в той день, коли ввесь український нарід відзначає роковини свого генія і пророка Тараса Шевченка, Університет Торонта в Канаді офіційно повідомив про друк у своєму видавництві першого тому англомовної Енциклопедії Українознавства. Ця Енциклопедія появиться стараниям двох великих наших установ, що мають Тараса Шевченка за свого патрона: Наукового Товариства ім. Шевченкак, зокрема його генерального секретаря проф. д-ра Володимира Кубійовича, та Українського Народного Союзу, зокрема, покійного вже головного редактора його видань д-ра Луки Мишуги, що спільно виявили ініціятиву і вклали найбільший труд для здійснення цього великого задуму. Інші провідні члени НТШ, як і другої нашої наукової установи, Української Вільної Академії Наук, що співпрацювали над підготовою матеріялів, як і найширший загал членів УНСоюзу з його Головним Урядом та довголітнім головним предсідником сл. п. Дмитром Галичиним на чолі, які впродовж довгих років виявляли зрозуміння до цього великого почину та піддержали його апробатою необхідних видатків — мають велику заслугу в тому, що мрія стане дійсністю і світ дістане в руки у найбільш поширеній мові справжню Книгу Битія Українського Народу.

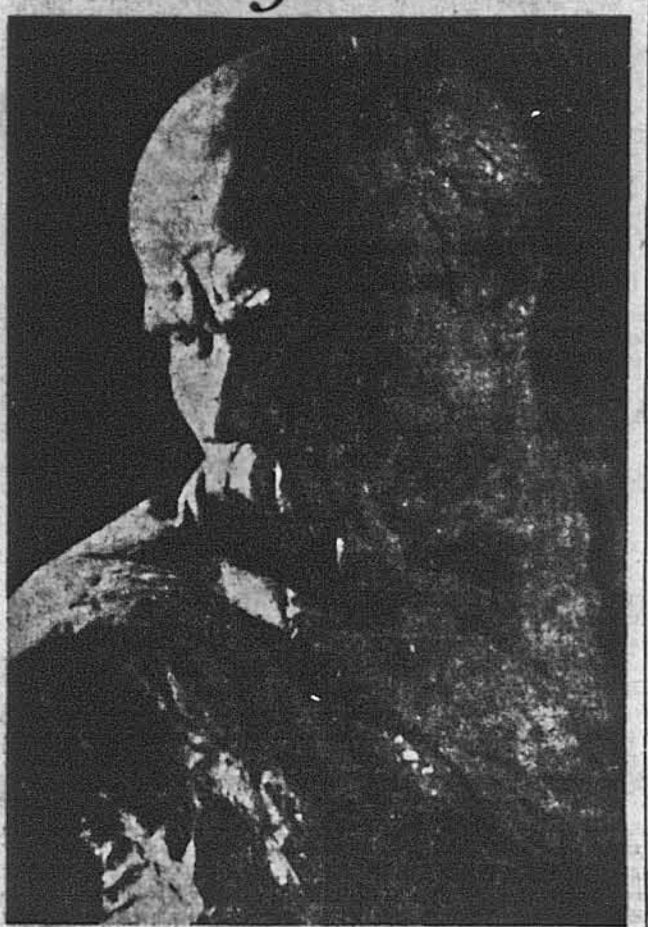
Проте, діло ще далеко не завершене. В друку є тільки перший том, а для повного завершення цієї монументальної праці потрібно ще багато сил і труду, багато наполегливости й зрозуміння, чимало видатків. Тільки спільними силами можна буде виконати ті завдання, що ще стоять перед нами.

Тому Український Народний Союз, висловлюючи найвище признання і подяку всім тим, що вклали своє знання і свою працю в підготову англомовної Енциклопедії Українознавства, звертається одночасно із закликом до всього нашого громадянства, щоб воно тепер сказало й своє слово. Вже повних десять років триває підготова англомовної Енциклопедії Українознавства, яка, разом з друком її першого тому, коштувала десятки тисяч долярів. Усі ці кошти покривав Український Народний Союз. Щойно тепер, коли книга вже друкується, він звертається до громадянства не за пожертвами, але за допомогою в поширенні книги. Навіть найцінніші перли і найдорожчі скрижалі не мають вартости, коли вони лежать на дні моря — казав філософ. Також і ця найцінніша праця про Українську Правду, що нею без сумніву буде англомовна Енциклопедія Українознавства, не матиме вартости, якщо припадатиме вона порохом в магазині. Ціна книжки мінімальна в порівнянні з її вартістю. Подробиці в цій справі знайдуть заінтересовані в оголошенні на іншому місці. Тепер від присланих наперед замовлень і передплат залежатиме висота тиражу. УНСоюз сподівається, що всі наші центральні й місцеві організації, як і поодинокі громадяни, передплатою книжки для себе, для своїх громад, для своїх американських приятелів, зокрема для федеральних і стейтових законодавців та членів уряду, для місцевих публічних і шкільних бібліотек причиняться до того, щоб ця книга могла виконати своє призначення: сказати світові українську правду, переконати його і здобути для цієї правди.

ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМІТЕТ І КУЛЬТУРНА КОМІСІЯ УНСОЮЗУ:

Йосип Лисогір, Степан Куропась, Анна Герман, Ярослав Падох, Роман Слободян, Володимир Галан, Антін Драган.

Будеш, Батьку, панувати!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — БАТЬКО УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ (1814 — 1961)

ЗАКЛИК КОМІТЕТУ ПАМ'ЯТНИКА ШЕВЧЕНКОВІ У СПРАВІ ВІДЗНАЧЕННЯ ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ РОКОВИН

УКРАЇНЦІ! УКРАЇНКИ!

Достойно, з великим пієтизмом і зрозумінням вшанували українці у цілому вільному світі, закрема українська спільнота у З'єдинених Державах Америки, пам'ять Генія і Пророка Українського Народу, вселюдського Борця за Волю — Тараса Шевченка в сторіччя Його смерти в 1961 році.

Свою велику любов і пошану до поета — найвизначнішого сина України, виявили українці всього світу не тільки врочистими академіями, науковими засіданнями та маніфестаційними імпрезами, але в Канаді збудували з ґраніту і поставили у Вінніпеґу на площі перед парляментом Манітоби тривалий Пам'ятник Шевченкові, а в Америці започаткували широку, історичної ваги акцію для побудови, гідного імени України та Українського Народу, величного пам'ятника Шевченкові, що має стояти в столиці Америки — Вашинґтоні.

Зближаємося до других великих роковин у 1964-ому році, до 150-ліття з дня народин Тараса Шевченка. Патріотична і жертвенна українська громада в ЗДА мусить докласти повних зусиль, щоб уже до цієї знаменної і урочистої дати здвигнути монументальний і тривалий пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні. Цей пам'ятник свідчитиме перед світом, що українці у вільному світі готові виконати заповіт Шевченка і що надалі нестимуть вони у досконалій зорганізованості всебічну підтримку Українському Народові на Рідних Землях в його незламній боротьбі за волю й державну незалежність.

Жертвуючи на побудову пам'ятника Шевченкові у Вашинґтоні, мусимо пам'ятати, що потребуватимемо ще дальших видань творів нашого великого поета і визначного артиста - маляра, як і нових праць з ділянки шевченкознавства. З реалізацією і цього завдання Пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні стане пророчистим смолоскипом за нашу Правду і Волю!

Відзначаючи цьогорічні роковини Шевченка в березні місяці, поставмо собі за завдання посилити нашу працю на всіх ділянках нашого національно - громадського життя. Пам'ятаймо, що наші підготування до побудови величного пам'ятника Шевченкові не обмежуються самою лише матеріяльною жертвенністю, що нашим завданням є, крім різних імпрез, зв'язаних з ушануванням Шевченка, — ширити Його правду в американському світі і здобувати в опінії інших народів прихильне наставлення для здійснення Шевченкового Заповіту. Бо тільки його здійснення стане завершенням нашого особистого і громадського життя, остаточною перемогою в змаганнях Українського Народу за суверенну державність України, яка буде найсвітлішим пам'ятником Т. Шевченкові.

Комітет Пам'ятника Шевченкові
Shevchenko Memorial Committee of America, Inc.
302 West 13th Street
New York 14, N.Y.
Tel.: WAtkins 9-7622

Конґресова Конференція погодилася на проєкт про контролю пенсійних фондів

Вашингтон. — Сенатсько-Палатна Конференція прийняла компромісовий законопроєкт про те, щоб секретар праці мав право контролювати добродійні і пенсійні фонди, які виносять коло $60 більйонів, і які є власністю 90 мільйонів американців. Рішення цієї конференції мають ще затвердити обидві Палати Конґресу. Прийнятий законопроєкт дає право секретареві праці вимагати докладних звітів про пенсійні та добровільні фонди. Закон відноситься до тих фондів, якими зарядують спільно робітничі організації і працедавці, або самі тільки робітничі організації чи самі працедавці. Секретар праці зможе вести слідство в справі можливих надужить тими фондами. Передбачені кари за фальшиві звіти, хабарі, привласнювання собі фондів і інші надужиття.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ У ЗДА ВІДЗНАЧАЮТЬ ШЕВЧЕНКІВСЬКІ РОКОВИНИ УРОЧИСТИМИ ІМПРЕЗАМИ

Цьогорічні Шевченківські роковини, 148-і з дня народження Тараса Шевченка і 101-і з дня його смерти, будуть відзначені урочистими академіями, концертами та іншими імпрезами в кожному осередку де живуть більшим скупченням українці. Українське громадянство Ню Йорку й околиць відзначить ці роковини урочистим Шевченківським концертом, що його влаштовує Комітет Об'єднаних Американсько - українських Організацій м. Ню Йорку, Відділ УККА разом із Науковим Товариством ім. Шевченка у ЗДА в неділю дня 11 березня 1962 р., о год. 7-ій веч. в залі Вашингтон Ірвінґ Гайскул при 17-ій вул., і Вашингтон Ірвінґ площі. У мистецькій частині цього концерту виступить хор „Думка" із солістами Л. Рейнаровичем та Б. Пирожаком і Йосип Гірняк із декламацією Шевченкових поем в оформленні Юрія Дивнича п. н. „Шевченків бій сучасним і грядучим тиранам". Спеціяльним концертом п. н. „Кобзар" — Кобзареві вшанує пам'ять поета філядельфійський хор „Кобзар" дня 10 березня ц. р. В програмі концерту цього хору, що його диригентом є відомий український композитор А. Рудницький, будуть виконані твори сучасних українських композиторів: (до слів Т. Шевченка), Мейтуса, Ревуцького, Лятошинського й А. Рудницького „Посланіє", яке займе другу половину програми концерту. У виконанні твору візьмуть участь солісти: Мурована, Василенко — сопрани, Лев Рейнарович — оперовий співак баритон, Доріян Рудницький — челіст. Великою урочистою академією в дні 11 березня ц. р., влаштовуваною ювілейним Шевченківським Комітетом відзначить роковини Шевченка українська громада в Шикаґо. В програмі цієї академії, що відбудеться в авдиторії Лейн Технікел Гайскул, передбачена промова письменника Романа Завадовича, як теж виступи співаків Ії Мацюк, Л. Опихана, Т. Бурачука й д-ра І. Рудавського, виступи шикаґівських українських хорів, які в одній із точок виконають збірно, 170 голосами, Шевченків „Заповіт", та рецитації артистів „Нової сцени". В неділю дня 11 березня відбудеться великий Шевченківський концерт теж у Клівленді, в авдиторії „Парма Гай Скул", влаштований місцевим хором ім. Т. Шевченка. Українська громада Дітройну вшанувала пам'ять Шевченка вже дня 4 березня ц. р., заходами Федерації українців стейту Мишиґен і Метрополітального Відділу УККА. Відкривав цю Академію в Дітройті д-р Денис Квітковський і головну промову виголосив проф. Михайло Смик. Під час мистецької частини були прочитані привітальні телеграми від губернатора стейту Мишиґену Джана Б. Свейнсона і від посадника Дітройту Джерома П. Кавано. Дітройтська американська преса подала широкі звідомлення з цього святкування.

В НЮ ЙОРКУ БУДЕ ВІДКРИТА ПОСМЕРТНА ВИСТАВКА М. БУТОВИЧА

Ню Йорк. — В неділю 18 ц.м. відкривається ретроспективна виставка творів недавно померлого артиста - маляра Миколи Бутовича. Буде виставлених коло 200 експонатів: олії, акварелі, темпери і пастелі, найрізнороднішої тематики — композиції, портрети, пейсажі, квіти і передусім — найбільш для померлого великого мистця характеристичні гротескові нариси з української народної мітології. Виставка відбудеться в Українському Літературно - мистецькому Клюбі при 149 2-га Евеню, а відкриття буде о годг 12-ій вполудне.

Телевізійний виступ Кеннеді й Хрущова відсунено на осінь

Вашингтон. — Щойно тепер виявляється, що на 25-го цього місяця визначено було півгодинне телевізійне видовище, в якому по 15 хвилин виступили б з промовами през. Кеннеді і Нікіта Хрущов. Ця програма мала йти через американську й совєтську телевізійні сіті одночасно, дармащо тут і там була б інша година дня. Узгіднено це в довшій виміні думок між пресовим секретарем Президента П'єром Салінґером, директором Інформаційної Агенції Едвардом Мурровим, совєтським пропаґандивним шефом Міхаілом Харламовим та Алексеєм Аджубеєм, редактором „Ізвєстій". 28 і 29 січня ц. р. відбулась в цій справі зустріч у Парижі Салінґера, Муррова і Харламова. Однак в останніх днях ввесь той проєкт відсунено на осінь, без визначення ближчої дати. Причиною скасування первісної дати стала Женевська конференція роззброєння та передбачена конференція міністрів закордонних справ у Женеві 12 ц. м. Телевізійні виступи Кеннеді і Хрущова відбулись би під час тривання Женевської конференції і вони були б у тій незручній ситуації, що не знали б, що мають сказати в найважливішій актуальній справі. До того ж, нині ні в Москві ні в Вашингтоні не знають, як вийде згадана вгорі конференція міністрів, чи вона буде успішна чи невдачна, і трудно було іститйнювати таку „історичну" телевізійну появу — наосліп.

ПАЛАТА ВІДКИНУЛА ПРОЄКТ ЗБІЛЬШИТИ ЧИСЛО КОНҐРЕСМЕНІВ

Вашинґтон. — 8-го березня Палата Репрезентантів відкинула законопроєкт збільшити число конґресменів із 435 до 438-ох. Цей законопроєкт перейшов через комісію і був вже в повній Палаті, яка мала над ним голосувати, але внаслідок різних комбінацій чисто статутового характеру сталося так, що на внесок одного конґресмена вирішено відослати той проєкт назад до комісії. Теоретично існує можливість, що той проєкт може вернутися до повної Палати, але панує загальне переконання, що голосування з 8-го березня було кінцевим словом Палати в цій справі. Думка збільшити число конґресменів виринула у зв'язку з новим приділом конґресових становищ окремим стейтам внаслідок перепису населення, який виявив, що деякі стейти збільшили число населення, а інші втратили. Такий розподіл відбувається після кожного перепису населення, коли число 435 ділять між усі стейти на основі того, скільки ці го не збільшить. стейти мають населення. Стейти Массачусет, Пенсилвенія і Мізурі мають мати менше число конґресменів, і постала була пропозиція, щоб збільшити число конґресменів на три, до 438, що вможливило б, що згадані стейти не мали б великих змін при визначуванні нових виборчих округ. Конґресмени не є вдоволені з того, що їм прийдеться кандидувати в інших виборчих округах з тих стейтах, де зменшене є число конґресменів. Численні інші стейти мають зменшене або збільшене число конґресменів вже в цьогорічних виборах. Массачусетс тратить двох конґресменів, Пенсилвенія — трьох а Міссурі одного. Крім того ще 13 інших стейтів тратять по одному конґресменові, а 9 стейтів мають збільшене число конґресменів. Теперішнє число виносить 437, бо мають своїх конґресменів Гаваї і Аляска, але згідно з законом число конґресменів має становити 435, і таким воно залишиться, якщо Конґрес його не збільшить.

Підписано нову умову про культурний обмін між ЗДА і СССР

Вашинґтон. — В четвер 8 ц. м. підписано нову совєтсько - американську умову про культурний обмін. За тією умовою, яка списана на 33-ох сторінках, важлива на два роки й охоплює по кругло 4.000 відвідин річно, — приїдуть м. і. в найближчому році до Америки російський балет з московського Большого Театру, Ленінградська симфонічна оркестра і Український танечний ансамбль з Києва. З американського боку виїдуть на гостинні виступи до СССР Нюйоркський міський балет, Роберт Шов-хорал і джезова оркестра Бенні Ґудмана. Переговори велися від 31 січня ц. р. Впродовж 5-ох тижнів американські й совєтські розмовці спорили передусім щодо принципів, на яких оперта культурна виміна. Большевики хотіли б якнайбільше дізнатися про технологічні поступи в Америці, а американці зацікавлені найбільше в тому, щоб показати підсовєтським людям дійсний образ американського життя. Підписана умова охоплює культурний обмін в ділянках науки, технології, будівництва, торгівлі, сільського господарства, публічного здоров'я, медицини, прикладного мистецтва, радіо і телевізії, спорту, публікацій та виставок. Від ЗДА умову підписав Чарльз Болен, а від СССР С. К. Романовський, заступник директора державної комісії для культурних зв'язків з чужими країнами. Найбільше труднощів американська сторона мала — і дуже мало осягнула — в ділянці обміну друкованими публікаціями—книжками й журналами, та обміну студентами, бо американським студентами в СССР роблять всякі труднощі та обмежуютьсвободу рухів.

Над Райном відбулась американсько-німецька маніфестація

Ремаґен. — В містечку Ремаґен над Райном у Західній Німеччині відбулась в минулу середу 7 ц. м. маніфестація американсько - німецької приязни. Сталось це з нагоди 17-х роковин сфорсування американцями мосту в Ремаґен, що мало тоді велике стратегічне значення, бо насправді припечатало війну та приспішило капітуляцію Німеччини. Тепер на вежах залізничного мосту над Райном в Ремаґен маяли американський і німецький державні прапори на знак союзу і приязни. Головною фігурою у тій маніфестації був американський сержант Джозеф Делізо, який 17 років тому був у бойовій одиниці, що перейшла там Райн та який тепер є стаціонований в Авґсбурґу. З німецького боку в маніфестації взяли участь сім колишніх німецьких вояків, учасників битви в Ремаґені.

Годжес передбачає постійний ріст економіки

Вашингтон. — Секретар торгівлі Лютер Г. Годжес заявив на пресовій конференції, що економіка цієї країни постійно буде збільшуватися, хоч в січні цього року видко було деяку затримку. Але деякі провідні бизнесмени пізніше на зборах Реклямових рад не у всьому погоджувалися з секретарем торгівлі. Джан Д. Біґґерс висловив побоювання, що зменшення тарифових оплат в торгівлі з закордонними державами може спричинити збільшення імпорту. Кларенс Френсіс висловив сумнів, чи урядові вдасться дотеперішніми засобами осягнути річне збільшення економіки на 4.5 відсотка. Голова Ради Економічних Дорадників д-р Волтер Геллер висловив надію, що це вдасться здійснити, бо урядові заходи прямують до цього, хоч ніхто не може бути певним, що так воно буде. Державний підсекретар Дж. В. Болл заявив в Ню Йорку, що торговельна політика президента Кеннеді буде корисною для всього вільного світу.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City and Foreign Rates:: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J

Безсмертя Шевченка

Минають роки, минають одне за одним довгі десятиріччя, завершуючись у століття, але постать великого поета української землі не меншає, не затирається, не заникає в цьому безупинному проминанні часу і людських поколінь. Не зважаючи на все, і на нівелюючий вплив часу, і нищівні намагання ворогів української незалежности — постать Шевченка збільшується, могутніє, вивершується у велетенський монумент Генія і Пророка, борця за волю не тільки українського народу, але й всього людства. Усвідомлюємо цю правду кожного року і стверджуємо її з ще глибшим переконанням і в цьому році — в 148-ліття з дня народження Поета, в 101-ліття Його смерти.

Своєю величчю, силою свого слова і духа височіє Шевченко, немов гранітна, нерушима скеля, над розлогим плесом минулих лихоліть України, над усіми бурями й злигоднями сучасности. Маєстату його не порушують ні життьові буруни, ні шум і піна буднів, ні порікування маленьких людей, ні всі дрібні й даремні спроби затемнити справжній зміст його слова, затьмарити й применшити його постать у свідомості Шевченкових нащадків, — живих і ненароджених, в Україні і не в Україні сущих.

Кожен рік засвідчує правду про безсмертя Шевченка, про живучість його слова, про тривкість і непромикальність його культу і серед людей в Україні, і серед українців по всьому світу розсіяних. Надхнені Шевченковими ідеалами, Шевченковою візією майбутньої вільної й великої України, української єдиної сім'ї, схиляємося сьогодні, як і щороку, в глибокому поклоні перед пам'яттю Поета, докладаємо всіх зусиль, щоб своєю посвятою, працею і жертвенністю утвердити велич Шевченкову не тільки в Україні, не тільки в українських серцях і душах, але й серед інших народів світу — будуванням пам'ятників Шевченкові у столицях світових держав, поширюванням Шевченкового слова, писань про українського поета всіма світовими мовами. У цьому єднаються з нами, — українцями у вільному світі — і наші земляни на рідних, окупованих людоненависним московським большевизмом землях, висловлюючи в листах своє признання для наших зусиль і заходів вшанувати маєстат Шевченка, надсилаючи через кордони і залізні завіси, всупереч усім заборонам, указам і анатемам, свої в глибинах українського серця виношені щирі пожертви.

Ведена Шевченковим Заповітом, імперативом здійснити волю України, встановити за прикладом Вашингтона новий і праведний закон особистої та народної волі також і в Україні — українська спільнота у вільному світі не тільки організує широку підтримку для української визвольної справи, але й не забуває про поширювання й утверджування української правди у світі, — того, що є і буде передумовою визнання України, української незалежности і суверенности західніми державами, громадською опінією вільних народів. Започаткована в цьому напрямі широка програма заходів охоплює, крім політичних та інформативних, ще й видавничі, як публікування праць англійською й іншими мовами про Україну, видання Енциклопедії Українознавства і українською і тепер уже англійською мовами, — заходів, що будуть актуальною, конечною реалізацією висловленого колись Шевченком побажання розказати минуле життя-буття України так, щоб люди „на ввесь світ почули, що ділось в Україні . . ., за що слава козацькая на всім світі стала".

В усьому цьому веде нас, захоплює й окрилює безсмертне Шевченкове слово, те слово, що його запалив він вогнем свого генія, що його поставив на сторожі української правди й української волі. •

ШЕВЧЕНКОВІ

Красувала весна, розцвітали садки,
Як ми батька востаннє стрічали;
Коли нам, молодим, серце рвало в шматки
Од великої туги-печалі.

Між квіток і вінків ясенову труну
Ми несли від Дніпра на могилу,
І спустили з плачем у оселю сумну
Найдорожчу, утрачену силу.

Скільки ока — Дніпро перед нами лелів
І байдуже котив свої хвилі;
А нас, бідних сиріт, товаришів-братів
Обнімали все думи безсилі...

І клялись ми ховать в серці твій заповіт,
Возлюбить щирим серцем голоту:
Сподівалися ми, що словес твоїх світ
Незабаром осяє темноту...

Двадцять років пройшло, вже й
посивіли ми,
А усе ще ховаєм надії,
Що спадуть кайдани вікової зими,
І тоді здіймуть слово німії.

Заспівають гуртом братолюбний псалом,
В спільній праці зміцнять свої руки...
І засяє тоді над убогим селом
Світло правди, любови, науки;

І пророків своїх, що терновий вінок
Понесли за сльозу ту криваву,
Порозшукує люд між німих могилок,
І воздасть своїм страдникам славу...

В той час мення й твоє, пролуна з краю
в край
І Тараса пізна всяка хата;
А поки над Дніпром, батьку наш, спочивай,
Та чекай того славного свята...

1881. МИХАЙЛО СТАРИЦЬКИЙ

Свідоцтво нації

Напередодні цьогорічних роковин Тараса Шевченка з Торонтського Університету наспіло офіційне пресове повідомлення про те, що восени цього року у видавництві того університету, найбільшого в Британському Коммонвелті, появиться друком перший том англомовної Енциклопедії Українознавства, яка в цьому англійському виданні матиме заголовок: УКРАЇНА, стисла енциклопедія. Ця енциклопедія, яку фірмує Наукове Товариство ім. Шевченка і головним редактором якої є генеральний секретар НТШ проф. д-р Володимир Кубійович, появиться під фірмою Торонтського Університету старанням і коштом Українського Народного Союзу, що також має Тараса Шевченка за свого патрона.

Як прийшло до цього видання? Ще в роках 1950 - 1951 Український Народний Союз приготовляв видання своєї чергової англомовної книги „Україна під Совєтами", яку мав редагувати, властиво написати професор Кларенс Меннінґ з Колумбійського університету. З рамени УНСоюзу цією справою займався ініціятор і головний промотор його англомовних публікацій, тодішній редактор „Свободи", тепер уже покійний, д-р Лука Мишуга. Збираючи для проф. Меннінґа матеріяли та шукаючи джерел для відповідного опрацювання теми, д-р Мишуга звернувся до НТШ в Сарселі, радше до його генерального секретаря проф. д-ра Володимира Кубійовича, з просьбою про допомогу і посередництво в збиранні матеріялів українських науковців в Европі. Під час переписки між д-ром Мишугою і проф. Кубійовичем у цій справі і виникла думка про англомовне видання Енциклопедії Українознавства, яка саме в той час друкувалася зошитами українською мовою у В-ві „Молоде Життя" в Мюнхені. Проф. д-р Кубійович, як ініціятор і головний редактор українського видання, думав про англомовне видання вже тоді, як починав українське, доказом чого можуть послужити мапи, подані в англійській транслітерації вже в українському виданні.

Після основної виміни думок і плянів між проф. Вол. Кубійовичем і д-ром Л. Мишугою, НТШ зобов'язалося доставити відповідно перевірений, доповнений та проредагований український матеріял, а УНСоюз перебрав на себе зобов'язання щодо його англомовної редакції та публікації. Крім д-ра Луки Мишуги, до цієї справи поставився з повним зрозумінням та ентузіязмом Головний Уряд УНСоюзу з тодішнім його головним предсідником Дмитром Галичином на чолі, як і загал союзового членства. Після смерти сл. п. Дмитра Галичина в березні 1961-го року, до справи видання англомовної Енциклопедії поставився з великою енергією і рішучістю її давній ентузіяст Иосип Лисогір, новий головний предсідник УНС.

Тут не місце з'ясовувати всі подробиці підготови англомовного видання, цієї монументальної праці, що проходила серед найбільших труднощів і комплікацій. Очевидно, рішальну ролю в цій підготові грає проф. д-р Володимир Кубійович. Разом з ним і поруч нього великий вклад праці і знання в цю справу зробили проф. Юрій Шевельов, проф. Юрій Луцький, проф. Кларенс Меннінґ, проф. Олександер Оглоблин, проф. Іван Решетар та цілий ряд видатних наших науковців, імена та заслуги яких будуть відповідно відзначені в книзі. Велику працю при перевірці та остаточній підготові англомовних текстів провів д-р Т. Цюцюра, а перед ним д-р Леонід Соневицький, працюючи в постійному порозумінні з УНСоюзом та за вказівками професора д-ра Володимира Кубійовича.

Справа пошукувань відповідного видавця книги та остаточного з ним порозуміння становить окремий розділ у довгій, бо вже десятирічній історії підготови англомовного видання Енциклопедії Українознавства.

Якщо правдою є, що кожне діло дає результат, відповідний до вкладеного в нього труду, то англомовна Енциклопедія Українознавства має справді всі вигляди на те, щоб стати одним з найбільших культурних досягнень української еміграції. На це є багато й інших передумов та причин. Майже сотня найвидатніших українських вчених-авторів, з яких уже поважної кількости немає між живими, дали свій вклад у цю велику працю. Ввесь матеріял, перевірюваний багато разів і базований на перших джерелах, дає найбільш авторитетний, строго науковий образ Української Нації в повному розумінні цього поняття.

Потреби такої книги більше як наявні, як про це недвозначно свідчить щоденне життя, від недавніх виступів державного секретаря Діна Раска починаючи, а на страшній плутанині, що її подибуємо в щоденній пресі кінчаючи. В більшості випадків наша суспільність, першим обов'язком якої є стояти на сторожі Української Правди, була безсильна, бо навіть при наявності вже поважної англомовної бібліотеки українознавства, вона все ж таки не мала в руках таких могутніх, разом зібраних аргументів, як їх дасть англомовна Енциклопедія Українознавства. Вона бо подумана як найбільш вірогідне свідоцтво Української Нації, і ми глибоко переконані, що таким вона і є і таку ролю відіграє. Не маємо сумнівів, що наша суспільність це свідоцтво якнайповніше і якнайширше використає в найкращому інтересі істини, яка має визволити наш нарід з неволі.

Петро Одарченко

ТРАДИЦІЇ ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

„Ті вічні пісні, ті єдиної
спадки
Взяли собі другі поети
нащадки
І батьківським шляхом пішли"
Леся Українка

I

12-го березня 1861-го року відбувся похорон Шевченка, що перетворився в грандіозну масову демонстрацію. Як зазначає один учасник похорону (студ. Хартахай), „труни не спускали з рук до самого кладовища", до якого було три верстви. З дев'ятьох промов шість виголошено українською мовою, дві — російською і одну — польською. „Улюблена мрія поетова, — каже відомий письменник, — здійснилася . . . Українське слово набуло прав громадянства, вперше пролунавши в формі ораторської мови над труною Шевченка". Один із промовців В. Білозерський, висловлюючи гірку тугу з приводу тяжкої втрати, підкреслив безсмертність Шевченка, безсмертність його ідей і літературної спадщини та величезне її значення для відродження України і для дальшого буйного розвитку української мови і літератури: „Не замовкне вовіки твій голос між нашим народом: мов луна непереставна, оддаватиметься він і нам і нащадкам нашим, поки не замре у синів України щирее серце, поки нам миле рідне слово і громадське добро . . . За твоїм льотом і ми полетіли — і ми вже не згорнемо крил". (В. Білозерський. Слова над гробом Шевченка. „Основа" 1861, березень, стор. 6-7).

П. Куліш відзначив у своїй промові, що „уся сила і краса нашої мови тільки йому одному одкрилася". В своїй блискучій статті „Чого стоїть Шевченко яко поет народній?", П. Куліш характеризує значення Шевченка для України такими словами:

„Шевченко став мов би високим корогвом серед розпорошеного на тисячах миль нашого народу . . . Слово його животворяще стало ядром нової сили, про котору не думали й не гадали за Котляревського найрозумніші з наших земляків, а та нова сила — народність. Вона нас родичами поміж собою поробила, у братню сім'ю з'єдночила і наше українське суть на віки вічну утвердила . . . Шевченко, воздвигши із упадку голосну мову українську, назнаменав широкі границі нашому духу народньому . . . Слово, не що інше як рідне слово, вернуло нам повагу між народами і нову підвалину під нашу жизнь історичну підкинуло . . . Під корогвом Шевченковим ми ніби вернулись до домівки святої з чужої чужоземщини, і рідна словесність сталась для нас службою Господу правди . . . Словом скріплявсь новий союз братерський, нова сім'я українська . . . Ото ж Шевченкове діло, оте місце Тарасове в нашій народності. Поставивши собі за найвищий взір творчества душу народню, назнаменав він нашим письменним людям дорогу просту, ні в кого не питану . . . Його смерть якусь нову, свіжую силу надала його поезії . . . Усяке слово тепер якимсь новим світом сіяє . . . Слава тобі, Тарасе, поки на Вкраїні хоч одне дівча рідну пісню співатиме, поки хоч одна мати по-свойому дитину голубитиме, поки хоч один батько не чужим словом про давні могили синові говоритиме!"

Після смерти Шевченка П. Куліш намагався продовжувати традиції Шевченка в українській поезії, але Куліш у своїх поезіях не міг дорівняти Шевченкові ні своїм поетичним хистом, ні ідейною глибиною. Його спроби докінчувати Шевченкову справу, підтягаючи власні струни на високий Шевченків лад, були невдалі. В збірці своїх поезій „Досвітки" Куліш став на шлях стилізації, епігонства. В „Досвітках", як каже І. Франко, не було „тільки одного — Шевченкового генія, Шевченкового гарячого почуття, яким він умів осяяти, огріти все, до чого доторкнулося його перо". Але пізніше Куліш знайшов свій власний стиль, виробивши його на перекладах творів европейських поетів.

Традиції Шевченка в українській літературі з великим успіхом продовжувала Марія Олександрівна Маркович, відома під псевдонімом Марко Вовчок. Її „Народні оповідання" (1857 р.) з великою радістю привітав Шевченко: він висловив свої почуття в поезії „Марку Вовчку", називаючи молоду письменницю своєю „донею", „кротким пророком" і „обличителем жестоких людей неситих". В творах Марка Вовчка з новою силою залунав Шевченків протест проти кріпацтва, в них яскраво виявились і Шевченків гуманізм, і щира любов до народу.

Перша спроба відійти від епігонського наслідування в поезії належить М. Старицькому. Продовжуючи в своїх творах ідейні традиції Шевченка, Старицький збагатив зміст і форму української поезії і виступив як новатор української літературної мови. Старицький дав високопоетичні зразки громадянської і особистої лірики. Головні теми його лірики: любов до України і до українського народу. В поезіях, присвячених Т. Шевченкові, Старицький підкреслював Шевченкову самовіддану любов до України, за яку поет зазнав тяжких переслідувань від московського уряду. Старицький, відзначаючи безсмертність Шевченкових ідей братерства та любови, висловлює віру в світлу майбутність народу та в неминучість перемоги величних ідеалів „заступника рабів" Т. Шевченка.

НЕ ВМРЕ, НЕ ЗАГИНЕ...

(Уривки)

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине:
От де, люди, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово . . .

Про старину, про те диво,
Що було, минуло...
Утни, батьку! Щоб нехотя
На ввесь світ почули,
Що ділось в Україні,
За що погибала,
За що слава козацькая
На всім світі стала!..

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

ЧЕРЕЗ ПУСТЕЛЮ КАРА-КУМИ

Військовий транспорт Аральської експедиції вирушив з Орської фортеці 11-го травня 1848-го року. Він складався з 7 500 однокінних возів і верблюдів. Охороняла транспорт сотня солдатів-піхотинців, десять соток козаків і 7 гармат з обслугою*).

Головна група експедиції з багажем посувалась до Раїмської фортеці під командою капітана Бутакова. Вона везла з собою розібрану шхуну (легкий корабель), призначену для плавання Аральським морем.

Попереду транспорту, окремо від своєї сотні, пішки у цивільному убранні, йшов Тарас Шевченко. У споминах капітана Макшеєва занотовано, що Т. Шевченко був дуже вдоволений зміною свого положення.

* *

Уже в травні стояла спека. В степу трава пожовкла від палючого проміння сонця. Тисячі кінських і верблюжих ніг підносили куряву. Вози скрипіли, порушуючи степову тишу.

Шевченко радів безкраїм степом. У повісті „Близнюки" він описав міраж: „Ще кілька хвилин, і на небосхилі з'явилися білі сріблясті хвилі. Степ обернувся в море - океан. А бічні передові пости почали рости, рости й раптом обернулися в кораблі під вітрилами. Захоплення тривало коротко. За півгодини степ прибрав свій безнадійний, монотонний вигляд".

Транспорт розтягнувся й посувався поволі. Протягом доби робили всього 20 верств (13 миль). Сонце сліпило людей і тварин, а їдкий порох подразнював очі. Надвечір спеку заступала нічна прохолода, і тоді люди могли відпочити й набратися сил до нового переходу, який починався щодня о 6 годині ранку.

Капітан Макшеєв пише, що Т. Шевченко умів створити веселий настрій, жартував і оповідав різні дотепні історії.

* *

Від Орська до Раїму дещо більше як 700 верстов (понад 460 миль). Дорогу цю заплянувано пройти протягом місяця. Приблизно на півдорозі стояла Іргизька (Уральська) фортеця. Кінцевий перехід від Іргизу до Раїму був особливо тяжкий, бо треба було йти сипучими пісками приаральської пустелі Кара Куми. Під час одного переходу Т. Шевченко мав нагоду бачити, як горів степ. Він писав: „Увесь простір, що його бачив я вдень . . . облився вогняним промінням . . . Чудова картина! Я всю ніч просидів . . захоплений вогненним красвидом".

По трьох днях дороги зблизилися до ріки Ор. Поки ставили понтонні мости, Шевченко вже купався в прохолодній воді.

У дальшій дорозі спостерігали цікаве явище природи: на голому піску велике дерево - тополя, одиноке на протязі всієї дороги до Раїму. Казахи називають його „Святе дерево" або „Самотнє дерево" — „Мана Аулья Агич" або „Джан гис Агич". На вершку цього дерева було гніздо степового орла. Башкири і казахи з побожністю дивилися на це дерево, на якому висіли різні їх жертви: клаптики матерії, жмутки фарбованого кінського волосу і найдорожча жертва — шкіра дикого кота. „Я, -- писав Шевченко у „Близнюках" — обернувся ще раз, щоб востаннє подивитися на зеленого велетня пустелі . . . і промовив „допобачення". Про це дерево Шевченко написав вірш: „У Бога за дверима лежала сокира". Ось уривок:

„Одним-єдине при долині,
В степу край дороги,
Стоїть дерево високе,
Покинуте Богом.
Покинуте сокирою,
Огнем не палиме,
Шепочеться з долиною
О давній годині.
І казахи не минають
Дерева святого.
На долину заїжджають,
Дивуються з його,
І моляться, і жертвами
Дерево благають,
Щоб парості розпустило
У їх біднім краї."

Транспорт дійшов до укріплення Кара - Бутак, що його заложив був Карл Гери, приятель Т. Шевченка. Після довгої задушевної розмови приятелі розсталися. На дорогу Гери подарував Шевченкові кілька цитрин. Це був цінний дарунок у такій пустелі, як Кара - Куми. Шевченко це належно оцінив, згадуючи приятеля.

Коли переходили місцевість, де на поверхню виступили кварцові породи, Шевченко зауважив, що тут повинно бути золото і у цій пустелі міг би постати другий Сан Франціско. Пророцтво Т. Шевченка сповнилося: тепер там добувають золото, фосфорити, кварц і інші мінерали.

* *

Не обійшлося і без нападів хивинців. В одному досить гарячому бою були убиті, ранені й полонені. Трупи з відрубаними головами справили на поета дуже прикре враження. Таку картину Шевченко бачив перший раз у житті.

Після переходу через річку Іргиз, транспорт наблизився до Дустанової могили, де похований герой - багатир Дустан. „Цей грубо з глини зліплений пам'ятник нагадує загальною формою саркофаг старовинних греків" („Близнюки" — Т. Шевченко).

На десятий день дороги транспорт увійшов до міста Іг-

(Закінчення на стор. 3-ій)

*) Т. Шевченко у повісті „Близнюки" писав: „12 травня транспорт, у кількості 3 000 возів і 1 000 верблюдів, вирушив з Орської фортеці".

У капітана Макшеєва подана інша дата й стан транспорту, який тут задержуємо.

Василь Витвицький

НА ДРУГОМУ ЕТАПІ КУЛЬТУРНОЇ ВИМІНИ

З останніми днями року закінчився перший етап культурної виміни між Сходом і Заходом. Уже ведуться розмови про її продовження на наступні три роки. Між іншими запсаіджено приїзд українського танцювального ансамблю, який минулими роками здобув велике признання у Західній Европі.

Американські кола прикладають до справ цієї виміни велику увагу і — чимало грошей. Про її розміри свідчать хоч бо такі числа: з американського боку досі влаштовано по різних країнах, передусім у Совєтському Союзі 182 тури, в яких взяли участь близько чотири тисячі виконавців. Приблизно таке саме, якщо не більше, число приїздило й з того боку.

У відношенні до приїжджих, особливо до мистців, тут зобов'язує правило пошани і ввічливости. Зустрічі відбуваються майже завжди по фахам: науковці зустрічають науковців, агрономи — агрономів, музики — музик. Останні вже силою своєї професії — найбільш інтернаціональної з усіх родів мистецтва — мають контакт з найширшими колами і збуджують найбільше зацікавлення. І так в Америці постійним гостем буває скрипаль Давид Ойстрах. За кожним разом його вітають тут приязно й тепло. Під час одної з концертових поїздок цього видатного мистця журнал „Мюзікел Америка" (1-го грудня 1959 р.) вмістив на своїй обгортці великий його портрет і широко розписав про його успіхи у різних містах Америки, про спільні виступи з оркестрами Ню Йорку, Сан Франсіска, Філядельфії, про захоплення мас слухачів, про майбутні концертові пляни.

З ще більшою увагою поставилась американська преса до піяніста Святослава Ріхтера. Зразу після перших виступів його зарахували до найвидатніших сучасних мистців - виконавців, до „велетнів", особливо на полі інтерпретації музики Бетговена, Ліста і Шопена. Під кінець 1960-го року після поїздки піяніста по Америці відбулася його зустріч з представниками преси. Хоч які американські журналісти цікаві до всяких подробиць, ніхто не заводив розмов на теми, що могли б ставити гостя в незручне положення. Зокрема, ніхто не питав Ріхтера про його участь в похороні Бориса Пастернака в Переделкіно, де він виконав був жалобні марші Шопена і Бетговена. В одному з журналів пізніше сказано: „Особистих чи політичних проблем Ріхтера на зустрічі не обговорювано". Розмови велися виключно про музику, про особливості інтерпретації творів різних діб та стилів, про ранні композиторські спроби самого піяніста. Як видно з численних відзивів, Ріхтер полонив музичну Америку не тільки своєю грою, але й своєю ідейною відданістю музичній справі і, — своєю скромністю.

Врешті ще один приклад з поїздок ансамблю Мойсєєва. У багатьох тутешніх журналах появилися були світлини мистецького керівника ансамблю, але завжди з підкресленням його звання і ролі: маестро Мойсєєв — усміхнений — показує своїм танцюристам такі чи інші кроки. Так то у зустрічах з гістьми Совєтського Союзу ведуться і — це дуже важливо — публікуються в пресі розмови за принципом професійности: з кожним про його спеціяльність, про його працю, здобутки й пляни у даній ділянці. Зате тут свідомо уникають розмов і питань, що могли б бути для гостей незручні. Навіть у тих випадках, коли дехто з відомих мистців виголошує при зустрічах промови про „вільний і буйний розвиток мистецтва у Совєтському Союзі" (як це було недавно з російським композитором Дмитром Шестаковичем), навіть до цього ставляться тут з деяким вирозумінням, пам'ятаючи, що такого роду заяви належать до обов'язкового ритуалу. Подібне джентлменство йде іноді задалеко, особливо, коли доводиться мати діло з партійними агітаторами та пропагандистами. Також і оцінка виступів гостей буває тут іноді надто добродушна. Так, під час виступів ансамб-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Д-р Никола Андрусяк

ПРО НАЗВИ: „УКРАЇНА", „РУСЬ" І „РОСІЯ"

(3)

Тим часом відомий історик Юрій Вернадський виявив, що назва іранських кочовиків антів в іранській тохарській мові означає „поляни". Коли ж анти прийшли на чорноморські степи, то над Дніпром уже були слов'янські поляни-хлібороби, про яких згадують римський письменник Пліній („спаляї"), ґотський історик Йордан, що написав свою історію латинською мовою („сполі"), та візантійський письменник Прокопій, що назвав полян „спорами". На основі значення слова „спорі-ма" як засіяного поля в грецькому тексті євангелії св. Матея та в писаннях сирійського пустинника Івана Мосхія — я вважаю, що „спорой" це грецький переклад назви полян, а „спаляї" й „сполі" перекручена латинськими письменниками слов'янська назва „поляни". Тож слід прийняти, що слов'янські поляни - хлібороби жили на Придніпрянщині перед приходом іранських антів (полян - кочовиків), які згодом послов'янщилися й прийняли від слов'янських полян назву, тотожню з їхньою іранською назвою „анти". Тому наш найдавніший літопис „Повість временних літ" цілком не згадує про антів. Совєтський історик Б. Рибаков старається утотожнити Кия, засновника Києва за „Повістю временних літ", з вождем антів Хилбудієм, що жив у приязні з візантійським цісарем Юстиніяном І.

Ярослав Рудницький (цит. тв., с. 15) закидає мені, що я значення назви „Україна" з XVI ст. переношу на XII ст. Я, одначе, вважаю, що між мовою Київського літопису з XII ст. і Пересопницької Євангелії з 1556 р. зв'язок ближчий, ніж між мовою Київського літопису та пізнішим польським виясненням назви „Україна", згідним з духом польської („у краю", тобто на краю), а не української мови („у краю", тобто всередині краю). Розглядаючи польські джерела до назви „Україна", автор цих рядків ствердив, що в раніших польських джерелах назва „україна" вживалась в значенні „країни", воєвідства, а щойно згодом прикріплено цю назву до Придніпрянщини й почато виясняти її значення як „кресової" („межівної" у Яр. Рудницького) землі. Тим то назва „Україна" в польській мові запозичена з української мови. Польський мовознавець Генрик Улашин виказує, що і назва „українєц" у польській мові запозичена з української мови („українець"). В словацькій мові слово „україна" означає — як подає виданий Словацьким Католицьким Товариством у Скрентоні, Пенсильванія, 1930 р., словацько-англійський словник — „провінцію", „дистрикт".

Те, що в одному місці тексту Пересопницької Євангелії перекладач ужив означення „на українах" для периферій Єрусалиму, виходить з протиставлення майже в кожній мові країни до її центру, дармащо цей центр лежить також у країні. В Галичині говорилося часто „у Львові і в краю". Тут в Америці довелося мені почути від американки-українки, яка говорить говіркою своїх батьків з Брідщини, що вона воліє жити „на кавнтах", як у місті, отже передмістя, периферії міста назвала вона „кавнтами", хоч „кавнті" означає не периферій, а округу.

В полеміці зі мною покликався Яр. Рудницький на авторитетних українських істориків, Михайла Грушевського, Богдана Барвінського, Івана Крип'якевича, Дмитра Дорошенка й інших, як також публіцистів — Лонгина Цегельського, Володимира Охримовича й Вячеслава Липинського, що хоч був істориком, але про назву „Україна" писав як ідеолог-публіцист, а не як історик - дослідник. З них тільки Богдан Барвінський розглядав джерела до назви „Україна", але він захопився виясненням польського історика Самуїла Грондського з 1672 р., що „Україна" — „у краю польської Речі Посполитої", а інші історики й публіцисти повірили Барвінському.

БЕРЕЗЕНЬ — МІСЯЦЬ ШЕВЧЕНКА! НАШИМИ ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ ЗБУДУЙМО У ВАШИНГТОНІ ПАМ'ЯТНИК ДОСТОЙНИЙ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ ТА СТОЛИЦІ АМЕРИКИ!

ЧЕРЕЗ ПУСТЕЛЮ КАРА-КУМИ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

риз. Шевченко дивувався, що малі з очеретяним дахом глиняні, низькі хатинки, які більш надавалися на загін для овець — були людськими „домами".

Від Іргизу лежала найтяжча дорога через пустелю. Починалася вона після двох переходів між солоними степовими озерами а малою річкою Джоловли. Пустеля ця називається Кара - Куми, що покараськи означає Чорні Піски. Місцеві люди оповідали про всякі страхіття в тій пустелі. Дійсно, спека була страшна. Люди й тварини терпіли від спраги. Вода у придорожних криницях була брудна. Перед тим, як уживати, треба було процідити її крізь густу марлю й переварити. Гнилу й смердячу воду Шевченко пив із цитриновим соком. Гедзі масово нападали бідолашних звірят. Була нестерпна спека, однак Шевченко не занепадав духом і навіть робив олівцем ескізи степової природи.

Зі сходом сонця, під час одного переходу, відкрилася блискуча біло - рожева рівнина. Це було засохле озеро, дно якого вкрилося тонкою верствою солі. „Я, — згадує Шевченко, — довго не міг відірвати очей від цієї величезної білої скатертини". Захоплення поета перервав один із казахів, перестерігаючи його проти небезпеки осліплення.

Транспорт переходив соляною рівниною. Люди мусіли накладати на очі чорні волосяні сітки. Як минули соляні озера, з великою радістю побачили затоку Аральського моря — Сара Таганаку, в якій з насолодою скупалися.

Ідучи вздовж Аральського моря, Шевченко оглядав убогі курені казахів. Вони не мали ані коней, ані корів, ані баранів. З глибоким співчуттям згадував про них поет пізніше у своїх творах.

18-го червня перед сходом сонця транспорт підійшов до Раїмської фортеці, що лежала на високому березі ріки Сир-Дарія за 65 верств від Аральського моря. Т. Шевченко у „Близнюках" писав: „Вигляд зі степу на укріплення ще сумніший, як на Кара Іргиз. На рівній поверхні ледве підноситься за валом довга, очеретом укрита казарма, — ось і ввесь красвид. Бліді, бездушні, наче у арештантів, обличчя. Мені зробилося страшно".

У цім укріпленні Т. Шевченко перебув місяць, до часу, коли розібрану шхуну склали і спістили на ріку. Мешкав у капітана Макшеєва. Багато писав і малював.

На острові Кос - Арал знаходився передовий охоронний пост. Т. Шевченко часто бував на Кос Аралі, де запізнався з рибалками. Понад 70 поезій написав він на Кос Аралі, між ними „Варнак", „Титарівна", „Марина" „Сотник" і інші. На Кос Аралі Т. Шевченко викінчував малюнки зроблені під час походу пустинею, в Раїмі й Кара-Бутаку.

В цей час прийшла вістка, що в Оренбурзі бушує холера. Протягом 10 днів померло там коло 3 000 людей.

Під впливом цієї вістки Т. Шевченко написав вірш „Чума":

Чума з лопатою ходила,
Та гробовища рила, рила,
Та трупом, трупом начиняла
І „со Святими" не співала
Чи городом, чи то селом
Мете собі, як помелом.

**

Перед початком плавання Аральським морем Т. Шевченко зробив 42 малюнки. Частина їх виконана на окремих листах, а більшість — у двох альбомах. З малюнків, які безпосередньо стосуються переходу з Орської фортеці, нотуємо деякі: „Горить ковиль", акварeля; „Днювання військового транспорту в степу", акварeля; „Форт Кара - Бутак", акварeля; „Джан - Гис-Агич", акварeля; „Дустанова могила", акварeля; „Укріплення Іргиз - Кала", акварeля; „Укріплення Раїм", акварeля; „Шхуна "Константин", сепія, білило; „Спорядження шхун", сепія. У Раїмі Т. Шевченко зробив 8 малюнків самої фортеці, з того 7 акварeлею та 1 олівцем.

Є згадка, що він робив ескізи казахів, волів, коней і верблюдів. На жаль, їх репродукцій не маємо.

Л. Бачинський

Французи критикують де Ґоля за бойкотування Женевської конференції

Париж. — Жіль Мош, колишній міністер внутрішніх справ і постійний представник Франції на попередніх конференціях роззброєння, виступив на сторінках поважного паризького щоденника „Ле Монд" з гострою критикою політики президента де Ґоля у відношенні до нової конференції роззброєння, яка починається в Женеві 14 ц. м. Мош твердить, що де Ґоль рішив збойкотувати ту конференцію виключно лише тому, що формально конференція відбувається під авспіціями Об'єднаних Націй, а де Ґоль не переносить тієї установи. Жіль Мош пригадує, що „непривні не мають рації" та що де Ґоль, який постійно говорить про право Франції бути співвирішним чинником в усіх важливих справах Европи і світу, сам виключає Францію з таких Женевських розмов.

Конґрес признав $435 мільйонів на перевишкіл мільйона робітників

Вашингтон. — Конґрес ухвалив на перевишкіл безробітних $435 мільйонів, які мали б видати впродовж найближчих трьох фінансових років. Цю суму устійнила спільна сенатсько - палатна конференція, яка узгіднила різниці, що були в законопроєктах Сенату і Палати Репрезентантів. Конференція оцінює, що треба б перевишколити коло одного мільйона робітників, які втратили працю внаслідок механізації праці. Користати з цих фондів мають право робітники у віці понад 21 рік, які є батьками родин або очолюють домашні господарства, і які є принаймні три роки без праці. Але 5 відсотків фондів можуть бути видані на перевишкіл юнаків і юначок у віці від 19-ох до 21-го року. Але вони не сміють діставати по більше, як по $20 тижнево. Першого року, це значить від 1-го липня до 30-го червня 1963, мають видати $100 мільйонів, а в двох дальших роках по $165 мільйонів.

З НАШИХ БУДНІВ

„КАТЕРИНА" З БРУКЛИНУ

В Брукліні говорять, що це, відав, Дух Святий надхнув нашого баритона, Левка Рейнаровича, поставити оперу „Катерина" на закінчення ювілейного Шевченківського Року. Що лежить в межах правдоподібности, бо ж п. Рейнарович, як відомо, диригує церковним хором при парафії св. Духа, де є парохом о. декан В. Андрушків, відомий покровитель мистецтва. Є факт, що це закінчення ювілейного року випало гідно і що сам Ню Йорк не посоромився б такої „Катерини".

Правда, підготова вистави тягнулась довгенько і поглася ще за адміністрації през. Айзенгавера. Та не зразу, кажуть, Львів збудували, та й не за першим разом пустили американці астронавта в орбіту! Які там не були б труднощі і перешкоди, вони не зламали душевно режисера Степана Крижанівського, ні членів Оперного Ансамблю, за що їм належиться кредит, бо готівки і так не дістануть — все пішло на Боже діло.

Що опера пройшла з гарним успіхом, про це свідчить похвальна рецензія пана професора Полевського, а далі те, що на залі всі люди плакали! Плакали над долею нещасної Катерини, а радше — Марії Лисогір, яку звів з ума поганий москалисько — Іван Самокишин з Трентону. Плакали над недолею чесного парубка Андрія — Івана Гоша з Філядельфії, якому наш відвічний ворог забрав кохану дівчину. Голосили разом з Матір'ю і Батьком — Ганною Шерей і Левком Рейнаровичем, що мусіли проганяти з хати власну донюпокритку...

Всі плакали, на залі і на сцені, лиш о. декан Андрушків радів і задоволено затирав руки, що Господь благословив це побожне діло і що такий гарний грейцар капне з вистави на будову нової парафіяльної школи!

А школа, під фаховим оком пана інженера Осадци, вже росте, вже зніматься на ноги! В цьому місці ми порадили б панові будівничому, щоб у новій школі поставив трохи більшу сцену, не таку, як була у цій, американській, де ставили „Катерину". А то я мав страх, що браві танцюристи п. Петріни на тій тісній сцені або позабиваються, або попадають на оркестру Івася Задорожного! Зокрема ж тремтіло моє серце, щоб не стався який ексидент моїй землячці, пані Марії Стефанишин, що виступала в ролі Оксани.

На щастя, обійшлося без тяжких випадків, якщо не враховувати того, що якійсь мамі загубилася дитина, що в тісноті декому обірвали ґудзики, та що кілька десятків громадян відійшли з-під школи без квитків. Тут із признанням треба відмітити, що Великий Ню Йорк підтримав не менший від нього Бруклин і чисельно явився на „Катерині".

Сподіваємось, що в цю неділю, 11-го березня, Бруклин віддячиться Ню Йоркові і теж підпрятує його публікою, взявши громадну участь в Шевченківському Концерті, що відбудеться спільними силами Йосифа Гірняка і репрезентативного хору „Думка". Тим більше, що солістом „Думки" виступить знову знаний бруклинець — той самий Лев Рейнарович.

Ікер

● Батьки Джан і Вірджінія Вотерс з Доверу в Делеварі бачили минулого тижня під час повені, як у воді втопилися 6 їх дітей, яких вони не могли врятувати, бо самі топилися, коли вода заливала їхнє авто. З цієї родини врятувалися, крім батьків, ще двоє дітей і мати пані Вотерс Мемі Віттінгтон.

Дня 7-го березня 1962 року
упокоїлася в Бозі, на 85-му році життя,

бл. п. Павлина
К. СОКОЛЬСЬКА
з дому КОЛЬВАЛЬЧУК,
замешкала при
176 Orchard Street — Ню Йорк, Н. Й.

ТІЛО ПОКІЙНОЇ спочиватиме до понеділка, год. 9:30 рано в похоронному заведенні PROVENZANO-LANZA FUNERAL HOME — 43 2nd Avenue, Ню Йорк, Н. Й.

ПОХОРОН — в ПОНЕДІЛОК, 12-го БЕРЕЗНЯ 1962 року, в год. 10:00 ранку, з церкви св. Юра в Ню Йорку, на цвинтар Кальварія.

ВІЧНА ЇЙ ПАМ'ЯТЬ!

З глибоким смутком
повідомляємо, що дня 8-го березня 1962 року
помер
у Маямі, Флорида,

Василь ЗАГАЄВИЧ
довголітній організатор
Українського Народного Союзу.

Покійний народився дня 1-го червня 1884 року, в селі Серафинцях, Західня Україна.

ПОХОРОН — відбудеться в СУБОТУ, дня 10-го БЕРЕЗНЯ 1962 року, в год. 10:00 ранку, з похоронного заведення Бетт, до української католицької церкви св. Вознесіння в Маямі, Флорида, а опісля на місцевий цвинтар.

Горем прибиті:

дружина — ЮЛІЯ
пасербиця — ОЛЬГА ЛЯХОВИЧ
внуки

У глибокому горю ділимося
сумною вісткою, яка надійшла з України,
що в лютім 1962 року в Дрогобичі, померла
наша Найдорожча
МАМА

Емілія з Коссанів
КІЧОРОВСЬКА

За наших Найдорожчих МАМУ
і БРАТА

д-ра Романа Кічоровського
В ПЕРШУ РІЧНИЦЮ ЙОГО СМЕРТИ,
буде відправлена

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА
З ПАНАХИДОЮ
в церкві ЦАРЯ ХРИСТА на НАЙСТАВНІ, Филаделфія
в СУБОТУ, 17-го БЕРЕЗНЯ 1962 року,
в год. 7:00 ранку.

Подвійним горем прибиті:

МАРІЯ і ОЛЕКСАНДЕР ТАТАРСЬКІ — донька і зять
КАЛИНА — внучка з мужем ЯРОСЛАВОМ
НЕОНІЛЯ і СТЕФАНІЯ — доньки з родинами на Рідних Землях
ТЕОДОЗІЯ КІЧОРОВСЬКА — синова і діти МАРІЯ, ГАЛИНА, МАРТА і РОМАН
ТАРАС — правнук

Замість квітів на свіжу могилу
д-ра НИКИФОРА ГІРНЯКА
кол. Отамана УСС
— 10.00 дол. —
на Дар Українському Воєнному Інвалідові
складає
ОСИП БАНДЕРА, Гартфорд, Конн.

Замість квітів на свіжу могилу
д-ра НИКИФОРА ГІРНЯКА
складаємо — $ 10.00
на Дар Українському Воєнному Інвалідові,
а Родині Покійного висловлюємо щире співчуття.
ЛЮБОВ і ВОЛОДИМИР ФЕДУНІ,
Левіттовн, Л. Ай.

Увага! Шикаго й Околиця! Увага!

В неділю, 1-го квітня 1962 р.
в год. 7:30 вечора
— в залі CHOPIN AUDITORIUM —
2440 Rice Street

ТАНКОВИЙ РЕСИТАЛЬ
РОМА ПРИЙМА

"Exquisite Art" . . . — The London Times.
"Fluid poem of rhytmic motion" — The Stage London.
"The excellent talent of dance and mime" —
La Libre Belgique.

Микола ПОНЕДІЛОК, конферансьє
Іванна ПРИЙМА, при фортепіяні

СЬОГОДНІ,
Субота, 10-го березня 1962
год. 7:30 вечора
ФИЛАДЕЛФІЯ:
— ТОВН ГОЛЛ —
150 N. Broad St.

На закінчення ювілейного ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО РОКУ
НЮ ЙОРК:
Неділя, 8-го квітня 1962
год. 7:30 вечора
— ФЕШЕН ІНСТИТУТ —
225 W. — 24th St.

„КОБЗАР" — КОБЗАРЕВІ
Мішаний Хор „КОБЗАР" (Филаделфія)

При фортепіяні:
Роксоляна Гарасимович

ДИРИГЕНТ: д-р Антін Рудницький
СОЛІСТ: Роман Рудницький, піяніст

Участь бере: ЛЕВ РЕЙНАРОВИЧ, бас
Промова: д-р ВОЛОДИМИР ҐАЛАН
Віолончельо — ДОРІЯН РУДНИЦЬКИЙ

Вся програма з творів сучасних українських композиторів до слів Шевченка:

Ревуцький, Надененко, Мейтус, Лятошинський і Рудницький: „ПОСЛАНІЄ" („До живих і мертвих. . ."). Симфонічна Кантата в 4-ох частинах (з сопрановим, баритоновим і віолончельовим сольо).

— ВСІ ТВОРИ ВИКОНУЄТЬСЯ ВПЕРШЕ —

КВИТКИ: у ФИЛАДЕЛФІЇ — в українських крамницях,
у НЮ ЙОРКУ — в „АРЦІ", „ЕКО" і „СУРМІ".

До відома всім, кого це інтересує

В половині лютого 1962 р., не з власних спонук і бажань, а наказом суду ("Sub poena") нижче підписаний був заставлений до приявности, як свідок і перекладчик, у судовій справі, яку переслухує суддя Вищого Суду в Сомервілл, Н. Дж., Дост. Леон Джерофски.

о. ІВАН ГУНДЯК

Вступайте в члени Українського Народного Союзу!

НА ДРУГОМУ ЕТАПІ КУЛЬТУРНОЇ ВИМІНИ

(Закінчення із стор. 2-ої)

лю Мойсєєва публіка — і критика — захоплювалася карикатурним виведенням американського рок'н ролу, не підозріваючи, що його метою було вжиття карикатури не як мистецького засобу, а як знаряддя політичної боротьби — у даному разі як намагання зносміяти „буржуазну культуру". Такого зоду надмірна довірливість це одна крайність. Друга — тотальне знецінювання всього з того боку барикади згідно з засадою: „що може бути добре в СССР?"

З цим зв'язане й трактування совєтських мистців, щонайменше так якби вони були виразниками системи і несли відповідальність за її діла.

У складі різних делеґацій хорів і танцювальних ансамблів приїздить на Захід деяка кількість українців. Як же ми їх зустрічаємо? Це питання було порушене на сторінках „Свободи" (ч. 205 за 1961 р.) у зв'язку з міжнародним конґресом навіґації. Автор статті гостро засудив тих наших еміґрантів, які самі ховаються за громадянську приналежність до інших держав, а від приїжджих чекають протисовєтських заяв, патріотичних фраз тощо.

Не раз доводилося нам читати у пресі про зустрічі наших людей з науковцями, студентами, музиками та іншими мистцями з України. У нас хваляться тим, як відважно беруть деякі наші люди приїжджих на іспити — особливо про свідках — і як „припирають їх до муру". Один з відвідувачів совєтської виставки в Ню Йорку питався, чому там нема портрету Петлюри; у іншому місті один з видавців відкрито роздавав співакам примірники свого гостро протибольшевицького журналу. Треба сказати, що велика частина нашої еміґрації надто вже звикла до різного роду прямих і голосних дій (вуличні походи, протестаційні маніфестації, пікетування, розкидання летючок тощо), тоді як у багатьох випадках треба було б іншого, більш продуманого підходу.

Ми досі замало робили спроб влаштовувати зустріч на базі професійній: музик з музиками, письменників з письменниками, малярів з малярами. Недавно гостював в Америці один з видатних композиторів України. Чи були старання влаштувати з ним зустріч, щоб поговорити про сучасний стан музичної справи в Україні? Чи взагалі є у нас догідна атмосфера для таких ділових зустрічей? Ці справи не легкі, але напевно варті спроб. Щонайменше можна здійснити одне: не переслідувати приїжджих земляків, не ускладнювати їхнього і так складного положення і не доводити до того, щоби зустрічі з нами були для них більш докучливі, ніж зустрічі з самими „акулами" з Волл Стріту.

По тому боці багато говориться про великі зміни, що зайшли там останнім часом. Може тепер, на другому етапі культурного обміну, ці зміни виявляться і у вільнішій поведінці громадян Совєтського Союзу під час їхніх поїздок. Може це дасть змогу й нам зустрічатися в атмосфері більш приязній, ніж це бувало досі.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

СЕРЕДА, 14-го БЕРЕЗНЯ 1962:

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва „Клюб Поступовий", Відд. 70, в год. 7:00 веч., в УНДомі, при 96 Фліт вул. Проситься членів поєднувати нових членів до УНСоюзу. — П. Костик, секр.

СУБОТА, 17-го БЕРЕЗНЯ 1962:

ГЕМТРЕМК, Миш. — Збори Т-ва „Згода", Відд. 20, в год. 4:30 по пол., в залі Українсько-Демократичного Клюбу, — 2376 Grayling St. Проситься членів прибути на Збори. — И. Косій, секр.

● **Внаслідку парляментарних виборів в Індії** Конґресова партія прем'єра Джавагарлала Неру, яка ввесь час самостійности Індії була при владі, знову здобула більшість. Вона матиме найменше 353 мандати на всіх 494 парляментарних місць. 2 мандати ще непевні, а в сімох округах вибори будуть пізніше. Комуністична партія матиме 29 мандатів, Партія Свободи 18, Незалежні 27, соціялістична 12 і т. д.